

8. АНАЛІТИКА

Світлана Михайлівна Дячук,
учитель географії, спеціаліст вищої
кваліфікаційної категорії, старший вчитель,
директор Путильської гімназії,
м. Путиль, Чернівецька область

Ганна Ярославівна Колежук,
учитель української мови та літератури,
спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії,
учитель-методист, заступник директора
з науково-методичної роботи
Путильської гімназії
м. Путиль, Чернівецька область

УДК 373.5.091

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗАДАТКІВ, ЗДІБНОСТЕЙ ТА ОБДАРУВАНЬ ГІМНАЗИСТІВ – МЕТА ДІЯЛЬНОСТІ КОЛЕКТИВУ ПУТИЛЬСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ

Автори статті здійснили аналіз освітньої діяльності у Путильській гімназії, Чернівецької області. Педагогічний колектив працював над проблеми обдарованості гімназистів, що є реалізацією державної політики, спрямованої на створення умов, що забезпечили б виявлення і розвиток обдарованих гімназистів, реалізацію їх потенційних можливостей. Ознаймившись з теоретичними доробками з цієї проблеми вчителі запроваджували інноваційні технології в освітній процес, що дав позитивні результати. Про це говорять прізвища гімназистів, які вибороли призви місця на різних етапах предметних олімпіад.

Ключові слова: творчість, обдарованість гімназистів, Міжшкільне учнівське наукове товариство.

The authors of this article have carried out an analysis of educational activities in Putyl Gymnasium, of Chernivtsi region. The pedagogical staff had worked on the problem of high school students' giftedness, which is the implementation of state policy aimed at creating conditions that would ensure the identification and development of gifted high school students, the realization of their potential opportunities. Having studied the theoretical and practical aspects of this problem, the teachers have invested some innovative technologies in the educational process, which has given positive results. The names of high school students who have won prize-winning places at different stages of subject Olympiads prove it.

Key words: creativity, talent of high school students, inter-school student's scientific society.

*Нова школа кладе собі за
головну мету – збудити,
дати виявитися творчим
силам дитини.
Софія Русова*

Сучасна школа покликана забезпечити досягнення таких освітніх результатів, які б відповідали цілям розвитку особистості та сучасним вимогам суспільства. Навчальний заклад має допомогти кожній дитині розвинути її задатки, здібності й обдарування, оволодіти технологіями життєтворчості, створити умови для розкриття потенціалу кожної дитячої особистості, розвинути самопізнання, самоутвердження і самореалізацію.

Головним завданням сучасних навчальних закладів є пошук та розвиток особистості, індивідуальності, розвивати творчі задатки, здібності, обдарування кожної дитини, адже на початку ХХІ ст. людство сягнуло вершин інтелектуального розвитку, розпочало перехід до високотехнологічного інформаційного суспільства, основу якого становлять не традиційні матеріальні, а інформаційні, інтелектуальні, творчі ресурси

(знання, наука, організаційні чинники, здібності, обдарування людей, їхня ініціатива, творчість).

Бажання відкриттів, прагнення проникнення в таємниці буття народжуються в шкільні роки. Уже в початковій ланці середньої освіти можна бачити учнів, які давно «пройшли» підручники, багато цікавого для себе знайшли в енциклопедіях, Інтернеті, цікавій дитячій літературі. Тому дуже важливо виявити всіх, хто цікавиться знаннями із різних галузей науки і техніки, допомогти втілити в життя плани й надії, якомога раніше розкрити їхні здібності, підготувати підґрунтя, щоб ці здібності було реалізовано.

Проблеми обдарованості, творчості, інтелекту поступово переростають у послідовну державну політику, спрямовану на створення умов, які забезпечували б виявлення і розвиток обдарованих дітей, реалізацію їх потенційних можливостей.

Путьська гімназія – обдарованій дитині

Що ж таке *обдарованість*? Творча група вчителів гімназії над почала працювати вивченням цього питання у 1997 році. Нами було досліджено, що існує близько ста визначень поняття «обдарованість».

Великий тлумачний словник сучасної української літературної мови дає таке визначення поняття обдарований: «який має великі природні здібності; здібний, талановитий».

Що ж вкладаємо ми, вчителі, у це поняття? Коли ми говоримо про обдарованих дітей, то маємо на увазі дітей із підвищеним рівнем розвитку інтелектуальних, творчих, академічних і соціально-особистісних здібностей, а також із прихованими, тобто потенційними, можливостями.

На жаль, традиційні методики визначають обдарованість як притаманну незначній кількості дітей. Чому?

Нашою творчою групою визначено такі причини визнання невеликої кількості дітей, як обдарованих:

по-перше, вітчизняна психолого-педагогічна наука не дає чіткого визначення обдарованості;

по-друге, вчителі, практичні психологи недостатньо вміють розпізнавати обдарованість;

по-третьє, потрібні ґрунтовна підготовка вчителів-предметників для діяльності з обдарованими дітьми, їх вміння індивідуально працювати з кожним учнем;

по-четверте, потрібні сприятливі умови, мікроклімат для виявлення і розвитку задатків, здібностей, обдарувань; часто учні виявляють особливі успіхи у вивченні будь-якого навчального предмета лише після приходу до класу нового вчителя, який вміє зацікавити;

по-п'яте, обдарованість іноді виявляється лише в середньому або старшому шкільному віці.

Вивчивши основні теорії та методики визначення обдарованості, ми дійшли до висновку, що найбільш оптимальною для нас є «Теорія багатосторонніх розумових здібностей учнів» американського психолога Гарвардського університету Х. Гарднера, застосована у практиці діяльності 500 шкіл США впродовж 20 років. Значну увагу практичному застосуванню цієї теорії приділяє кандидат фізико-математичних наук,

старший науковий співробітник філії «Гуцульщина» ННДІ українознавства та всесвітньої історії І. Зеленчук, з якими наш навчальний заклад тісно співпрацює.

Головна ідея теорії Х. Гарднера: «Кожна дитина – Осмомисл. Кожна дитина повинна вчитися по-своєму». Науковець виокремлює вісім основних видів здібностей дітей, основну увагу звертає на те, що внутрішній світ кожної дитини багатий і різноманітний, вважаючи, що головне – це вчасно розпізнавати в маленькій людині особистість, виявити її природні здібності та відповідно до них, допомогти їй здобути якісні знання. Отже, Х. Гарднер своєю працею спростовує теорію про нездібних до навчання дітей, вселяє оптимізм і дає ключ до розв'язання проблем, що стоять перед батьками та вчителями.

«Наклеюючи ярлик» обдарованості лише на малу кількість обраних особистостей, ми залишаємо без надії мільйони інших дітей з багатим і цікавим внутрішнім світом. Усі діти обдаровані, кожна дитина – унікальна істота, цілком особлива людина. Теорія американського психолога послугувала нам підґрунтям для виявлення і розвитку широкого спектру можливостей, закладених у кожній дитині. Назвемо вісім основних видів людських здібностей: 1) *лінгвістичні*; 2) *логіко-математичні*; 3) *просторова уява*; 4) *кінестетичні*; 5) *музичні*; 6) *здібності встановлювати міжособистісні відносини*; 7) *оцінювання внутрішньоособистісних можливостей*; 8) *здібності відчувати природу*.

Учителям важливо усвідомити, що кожна людина володіє всіма здібностями і використовує їх в різному поєднанні впродовж усього життя. Однак у кожній людині вони виявляються по-своєму, індивідуально. У деяких дітей добре розвинені декілька здібностей, а інші відчувають труднощі у проявленні багатьох з них, а більшість учнів має одну або декілька здібностей. Отже, якщо говорити образно, то кожна дитина має власну восьмикутну «зірку здібностей», промені якої мають різну величину.

Теорія Х. Гарднера надає можливість поглянути на всеохоплюючу картину потенційних можливостей учнів для того, щоб віддати належне здібностям, яким не приділяють достатньо уваги. Постає запитання: *Як виявити багатосторонні розумові здібності дитини?* Це можна зробити лише шляхом тривалих педагогічних спостережень.

У своїй діяльності ми використовуємо основні положення теорії Х. Гарднера, а також положення книги для батьків і вчителів Т. Армстронга «Індивідуальний похід. Як самостійно розкрити і розвинути розумові здібності вашої дитини», а також Г. Драйвена та Д. Вас «Революція в навчанні».

Ми переконані, що гімназія існує для того, щоб допомогти дитині, підліткам розвинути здібності до самореалізації, не лише навчити, а й створити комфортні умови, за яких вона почувалася б затишно, була успішною і щасливою, готувалася до майбутньої діяльності. Тому намагаємося формувати наш заклад як середовище, в якому формується нова людина, не як субстант

до існуючого суспільства, а як творча особистість, розкриття обдарувань якої збагатить суспільство, країну.

Модель науково-методичної діяльності в гімназії забезпечує створення оптимальних умов для всебічного розвитку особистості гімназиста. З цією метою нами розроблено тематику засідань педагогічних рад, науково-методичної ради: «Розвиток творчих задатків, здібностей і обдарувань гімназистів на навчальних заняттях та в позакласній діяльності», «Інноваційні педагогічні технології як засіб розвитку обдарувань гімназистів», «Інноваційна діяльність вчителя; пошуки, проблеми, перспективи», «Творча діяльність учнів на навчальних заняттях», «Діяльність з обдарованими дітьми: основні вимоги, стан та перспективи», «Моніторинг освітньої діяльності навчального закладу».

Ці заходи спрямовують діяльність педагогічного колективу на пошук резервів для саморозвитку, розвитку особистості обдарованої дитини та зростання її потенціалів і потреб у навчальній діяльності.

За результатами проведення спостережень ми дійшли висновків про те, що обдаровані діти мають *потенційні задатки до високих досягнень*:

- загальні інтелектуальні здібності;
- конкретні академічні здібності;
- творче або продуктивне мислення;
- лідерські здібності;
- художні та виконавські здібності;
- психологічні здібності.

Ще 1998 року у навчальному закладі (гімназії) було створено інформаційний банк даних «Обдарованість», а 2001 – розроблено і затверджено програму «Обдарованість», що передбачає вирішення конкретних завдань, взаємопов'язаних і скоординованих на всіх стадіях створення умов для виявлення, підтримки та розвитку обдарованих дітей і молоді. Обдарованість дитини, її здібності до мислення, творчості, навчання у Програмі гімназії визначено як потенціал майбутнього навчального закладу, селища, району. Метою Програми є: подальший розвиток гімназійної системи виявлення та відбору обдарованих дітей і молоді; забезпечення учасникам навчального процесу рівного доступу до якісної освіти; підтримка та стимулювання інтелектуально та творчо обдарованих дітей та молоді.

Основними завданнями Програми є:

- забезпечення сприятливих умов для творчого, інтелектуального, духовного фізичного розвитку обдарованих гімназистів;
- розроблення нових напрямів діяльності з обдарованими дітьми та молоддю за допомогою науково-методичного супроводу;
- оновлення змісту, форм і методів діяльності з обдарованими дітьми та молоддю;
- піднесення статусу обдарованих гімназистів та їх наставників;
- поглиблення співпраці гімназії з іншими навчальними закладами нового типу області, держави (Чернівецьким Національним університетом, Прикарпатським педагогічним університетом, іншими вишами,

філією «Гуцульщина» Національного науково-дослідного інституту українознавства та всесвітньої історії).

Роль психологічної служби в реалізації програми «Обдарованість»

Психологічна служба гімназії відіграє важливу роль у виявленні, розвитку творчих задатків, здібностей і обдарувань гімназистів. Практичний психолог навчального закладу допомагає вчителям і батькам гімназистів виявляти та розвивати обдарованість їхніх дітей, надає їм психологічні консультації, працює над створенням сприятливого соціально-психологічного мікроклімату.

Практичний психолог вивчає особистість кожного учня гімназії на засадах цілісного розуміння психіки дитини та використання методів, що охоплювали б всі складники структури:

1) методики, що досліджують психічні процеси (пам'ять, увагу, мислення, розумову працездатність, саморегуляцію);

2) методики, які діагностують особистісні показники (мотивація та ціннісні орієнтації, самооцінку, тривожність, агресивність, темперамент);

3) методики, що діагностують соціальну ситуацію розвитку (відносини в сім'ї, рейтинг учня в колективі однокласників, комунікативні здібності).

Після ґрунтовного вивчення особистісних рис кожного гімназиста складають та заповнюють такі картки: «Картка досягнень обдарованого гімназиста», «Картка резерву обдарованого учня гімназії», «Картка інформаційно-методичного банку».

Основні етапи діяльності з обдарованими дітьми: *аналітичний; діагностичний; супровідний* (створення карти обдарованої дитини); *навчальний* (розроблення планів індивідуальних занять); *пропагандистський* (організація інтелектуальних конкурсів, турнірів, інших заходів); *розвивальний* (розроблення та апробація програми); *творчий* (вивчення та впровадження нових форм навчальної діяльності).

Моніторинг як важливий засіб розв'язання проблем, що виникають у процесі реалізації основних положень Програми «Обдарованість»

Розв'язанню проблем, що виникають під час реалізації основних положень гімназійної Програми «Обдарованість», сприяє використання результатів моніторингу. Моніторинг – це засіб виявлення нової інформації, постійне відстеження процесу, база для відпрацювання і коректування результатів. Відповідно до науково-методичних рекомендацій Міністерства освіти і науки України, Департаменту освіти і науки Чернівецької обласної державної адміністрації, відділу освіти районної державної адміністрації з метою підвищення ефективності освітнього процесу за рахунок розвитку та вдосконалення навичок самоаналізу і самоконтролю учителя та учня в навчальному закладі запроваджено моніторингові дослідження для вивчення динаміки розвитку вчителів і учнів за такими напрямками:

1) моніторинг навчальних досягнень учнів (на підставі загальних критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти);

2) моніторинг освітньої діяльності вчителя (результати самооцінювання та оцінювання діяльності вчителя за конкретними ознаками).

Головними завданнями гімназії щодо розвитку здібностей і обдарувань учнів є:

- розроблення алгоритму діяльності зі здібними та обдарованими гімназистами, його впровадження в практику гімназії на засадах застосування інноваційних педагогічних технологій, можливостей інформаційно-комунікаційних технологій;
- розвиток індивідуальних задатків, здібностей та обдарувань гімназистів;
- створення комфортних умов для розкриття інтелектуальних і творчих можливостей гімназистів;
- пошук і відбір здібних і обдарованих учнів для навчання в гімназії;
- пошук та відбір учителів-новаторів, які бачать і можуть працювати з обдарованими дітьми.

Умови, необхідні розвитку обдарованих дітей: підбір кваліфікованих педагогічних кадрів; використання інноваційних педагогічних технологій, інтерактивних, інформаційно-комунікативних методів, а також методів дослідження; високий ступінь свободи обдарованих дітей у виборі видів занять не лише в гімназії, а й поза нею.

Підготовка вчителів гімназії до діяльності з обдарованими дітьми

Учитель покликаний створювати атмосферу, що надихає гімназиста, розвиває здібності, впевненість у собі, бажання самостійно працювати. Вчитель має вміння створювати комфортні умови кожному гімназисту, встановити стиль спілкування, який сприятиме розвитку їх компетентностей, взаєморозумінню, бажанню взаємодопомоги між ними, а також формувати навички раціональної творчої навчальної діяльності, творчого пошуку, критичного мислення, здатність до самоаналізу. Мудрий учитель на засадах власних досвідів, спостережень, інтуїції, не лякаючись нововведень у педагогічній науці та позитивно сприймаючи розмаїття інновацій, зможе створити власну концепцію діяльності з обдарованими дітьми.

Більшість вчителів нашого навчального закладу має 10–30 років педагогічного стажу (їх 92 % педагогічного складу) зуміли знайти власний стиль, виробили власну концепцію діяльності з обдарованими дітьми, мають вагомні здобутки, свідченням чого є досягнення і успіхи вихованців, а також чимало нагород.

Діяльність з обдарованими дітьми здійснюють щодня і на кожному навчальному занятті. У процесі планування навчання вчитель ретельно добирає цікаві, диференційовані, науково обґрунтовані, творчі завдання, щоб кожен гімназист зміг реалізувати власні задатки, здібності та обдарування.

Обдаровані діти потребують надзвичайно уважно, толерантного ставлення дорослих, зокрема вчителів, які повинні мати високий рівень інтелектуального розвитку, широке коло інтересів, а також знати психологічні особливості учнів, розуміти їхні потреби.

З цією метою учитель має:

- бути готовим до постійного самовдосконалення;
- не боятися «підступних» запитань;
- володіти сучасними методиками навчання власного предмета;
- застосовувати інтерактивні форми діяльності під час навчання, а також інформаційно-комунікативні технології;
- бути гнучким у спілкуванні, життєрадісним, наполегливим, цілеспрямованим;
- уміти модифікувати навчальні програми, адаптувати їх до умов гімназії та інтересів учнів.

З огляду на психологічні, фізіологічні, дидактичні та інші особливості навчання і розвитку обдарованих дітей, основною вимогою до підготовки вчителів для діяльності з ними є зміна педагогічної свідомості, стереотипів сприйняття учня, навчального процесу і себе, способів спілкування і взаємодії, методів навчання та виховання. Таким чином, підготовка вчителів до діяльності з обдарованими дітьми охоплює:

– *формування*: знань, уявлення про те, що таке обдарованість і обдаровані діти, які особливості їхнього навчання і розвитку, методи та форми виявлення, навчання і розвитку обдарованих дітей за різних умов; особистісного ставлення до обдарованого і до будь-якого іншого учня не як до об'єкта педагогічного впливу, а як до суб'єкта спільно сконструйованої педагогічної взаємодії, в ході якої відбувається навчання і розвиток учнів, а в ідеалі – самого вчителя;

- *навчання* основних організаційних форм, психологічних і дидактичних методів практичної діяльності з обдарованими дітьми в гімназії, в сім'ї, позашкільних закладах;
- *практичне ознайомлення* з різними системами діяльності з обдарованими дітьми;
- *високий професійний рівень*;
- *креативність*, здатність до експериментальної та творчої діяльності;
- *інтелігентність, моральність, ерудованість*;
- *уміння*: використовувати сучасні педагогічні технології; позитивну «Я-концепцію», цілеспрямованість, наполегливість, емоційну стабільність; *організувати* навчально-виховний процес.

Варто назвати **методи**, що застосовують учителі гімназії у діяльності з обдарованими гімназистами:

- *проблемно-розвивальний*, за якого предметне навчання реалізують відповідно до принципів проблемного навчання;
- *гуманітарно-особистісний*, де, як вихідну основу для навчання використовують закономірності розвитку особистості, як психологічної підстави «Я-концепції» та лідерських якостей;
- *розвивальне навчання*, за якого основою побудови навчальної діяльності використовують закономірності психологічного розвитку певних здібностей;
- *розвивальна освіта*, де акцент у проектуванні та реалізації навчально-виховного процесу зміщено в сторону створення умов, які сприяють виявленню та розвитку творчих можливостей гімназистів. У цьому

випадку акцент зміщено на створення розвивального освітнього середовища, що забезпечує формування позитивної «Я-концепції», яка забезпечує можливості самореалізації.

Учителі гімназії переконані в справедливості слів В. Сухомлинського: «Педагогічна ідея – це повітря, в якому розправляє крила педагогічна творчість». Головне кредо діяльності колективу можна вмістити у два слова: «творчість» та «пошук». Лише творчий учитель здатен виховати творчу особистість, що передбачає *пошук*: обдарованої, творчої та здібної дитини; психолого-педагогічних особливостей обдарованого учня; нових методик викладання; досягнень, результативності.

Учителі акцентують на результативності роботи гімназії, адже їхню професійну діяльність оцінюють не за кількістю відпрацьованих років, а контексті результативності (Що зробив? Чого досяг? Які нові технології засвоїв? Які нові шляхи, підходи віднайшов, щоб кожна дитина відчула прагнення до саморозвитку?).

Для вчителів гімназії замало гарно розуміти свій предмет, володіти методикою навчання і виховання. Потрібно бути особистістю з іскоркою Божого дару і хисту.

Науково-дослідна діяльність гімназистів як вища форма самоосвітньої діяльності

Одним із основних завдань сучасної середньої освіти України є формування особистостей учнів, забезпечення для кожного з них можливостей рівного доступу до якісної освіти. Досягти цієї мети можна за умови, якщо гімназія буде вбачати в кожному гімназистові неповторну індивідуальність. Сучасність потребує нових форм і методів діяльності з підготовки учнівської молоді до життя, формування вміння мислити і діяти творчо, виявляти власну ініціативу. Виконанню цих завдань сприяє науково-дослідницька діяльність гімназистів-старшокласників, яку вони здійснюють у рамках районного Міжшкільного учнівського наукового товариства «Учнівський олімп», що діє на базі гімназії (створено 2003 року). Це товариство має такі секції: мовознавчу, літературознавчу, історичну, географічну, інформатики та програмування, мистецтвознавства та фольклору, англійської мови, німецької мови, хіміко-біологічну.

Міжшкільне учнівське наукове товариство (МУНТ) покликане реалізувати цільовий системний підхід в організації науково-пошукової та науково-дослідницької діяльності старшокласників. У своїй діяльності МУНТ керується статутом, прийнятим зборами 12 листопада 2003 року, затвердженим наказом відділу освіти Путильської районної державної адміністрації від 14 листопада 2003 року № 240.

Метою і завданням учнівського наукового товариства є:

- розширення світогляду гімназистів щодо досягнень вітчизняної та світової науки;
- виявлення і розвиток творчих задатків, здібностей і обдарувань кожної дитини;
- забезпечення належної організаційної підготовки гімназистів, які виявляють інтерес до наукової діяльності, виробленої чіткої системи розвитку стійкого інтересу та потреби в науковій діяльності на

засадах глибокого усвідомлення цінності та необхідності науково-дослідницької діяльності;

- активне залучення учнів до процесу самоосвіти та саморозвитку;
- самовиховання й адекватне самооцінювання власної наукової діяльності;
- створення умов для поглибленої наукової підготовки гімназистів-старшокласників, виховання цілеспрямованості, відповідальності, свідомого ставлення до розумової професійної діяльності;
- залучення кожного гімназиста-старшокласника до участі в науково-дослідницькій діяльності в межах проблематики однієї з секцій товариства;
- створення оптимальної системи підготовки гімназистів до написання та захисту науково-дослідницької роботи.

Принципи організації науково-дослідницької діяльності старшокласників у МУНТ:

- дослідницька діяльність гімназистів є наближеною до науково-дослідницької діяльності, є початком, запорукою науковій діяльності;
- зміст дослідження обов'язково має поєднуватися з навчальною метою, загальними потребами суспільства і запитами сучасності;
- наукове дослідження – безперервний процес, що триває 1–3 роки;
- науково-дослідницька діяльність – обов'язково керований процес.

Учитель-наставник навчає методиці дослідження, а саме:

- консультує гімназистів у процесі виконання роботи, розв'язання поставлених проблем, з урахуванням інтелектуальних та психологічних особливостей;
- сприяє вдосконаленню вмінь гімназистів оцінювати отримані результати;
- поєднує керовану науково-дослідницьку діяльність зі самостійною самоосвітньою діяльністю гімназиста, що є основою його інтелектуального зростання, формування її творчої особистості.

Основні напрями діяльності МУНТ передбачають:

- залучення до науково-дослідницької діяльності здібних учнів, відповідно до їхніх наукових інтересів;
- навчання учнів працювати з науковою літературою;
- формування культури наукового дослідження;
- знайомство та співпраця з представниками науки, надання практичної допомоги учням у здійсненні експериментальної та дослідницької діяльності;
- організація індивідуальних консультацій проміжного та підсумкового контролю у процесі учнівських наукових досліджень;
- залучення наукових працівників до керівництва науковими роботами учнів;
- рецензування учнівських наукових робіт під час підготовки їх до участі в конкурсах і конференціях;
- підготовка, організація та проведення науково-практичних конференцій, турнірів, олімпіад;
- редагування та видання учнівських наукових збірників.

Пізнавально-комунікативна діяльність з членами МУНТ «Учнівський олімп»

З метою формування в учнів бажання займатися науково-дослідницькою роботою, виявляти інтерес до неї, отримувати радість пізнання та творчості здійснюють пізнавально-комунікативну діяльність на засіданнях наукових секцій, психологічних семінарах, тренінгах. Її здійснюють учителі мови та літератури, історії, практичні психологи, а також бібліотекарі.

Головну увагу приділяють розвитку вміння представити, аргументувати власні судження, дискутувати, доводити правоту, ставити запитання, розв'язувати проблемні ситуації, підвищувати інтелектуальний рівень гімназистів, розвивати комунікативні навички та мовні здібності.

Формування науково-дослідних вмінь гімназистів – це складний і довготривалий процес. Тому завдання вчителів-керівників полягає в тому, що необхідно поступово та методично формувати дослідницькі навички, здійснювати постійний контроль за виконанням науково-дослідних робіт, аналізувати і виправляти помилки, визначати кращі та ефективні способи виконання роботи, розчленовувати її на певні складники та розділи, навчаючи поєднувати дослідницьку діяльність з науковою, а також з'ясувати можливість подальшого застосування результатів роботи.

Творча діяльність кожної секції передбачає підготовку і проведення конкурсів знавців науки, ерудитів, інтелектуалів, наукових парадів, вікторин, видання авторських збірок, альманахів.

Співпраця з Буковинською МАН України

Обдарована молодь – це майбутня еліта будь-якої країни в усіх сферах діяльності. Шлях до розвитку професіоналізму і до пошуку власного покликання розпочинається із захоплення у дитячому та юнацькому віці.

В період юності розвиваються здібності й таланти, формуються вміння, набувається досвід, тобто закладається своєрідне підґрунтя до наступних звершень. Саме співпраця МУНТ з Буковинською малою академією наук учнівської молоді, на думку О. Є. Сахновський, «започаткувала та реалізує проекти, спрямовані на створення додаткових можливостей для навчання талановитих дітей, які бажають займатися науково-дослідницькою роботою». Вона формує їхній світогляд, навчає ставити мету і досягати її.

Щорічно 8–13 членів МУНТ вступають на навчання на різноманітні факультети БМАНУМ. На трьох курсах щорічно навчається 28–33 члени МУНТ. На заняттях вони слухають лекції викладачів, виконують практичні завдання, виступають з рефератами, доповідями, науковими повідомленнями, готуються і захищають науково-дослідні роботи.

Про ефективність такої співпраці засвідчує факт, що всі випускники БМАНУМ стають студентами ВНЗ III–IV рівнів акредитації.

З історії створення МУНТ «Учнівський олімп»

Центром науково-дослідницької діяльності в районі стала Путильська гімназія. Створенню МУНТ передувала значна підготовча творча діяльність. Було вив-

чено думки педагогічних, учнівських та батьківських колективів гімназії та ЗНЗ району. Опитування здійснювали психологи і заступники директорів. Інформацію про результати опитування було проаналізовано на засіданнях педагогічних рад, присвячених організації науково-дослідницької діяльності учнів. У процесі підготовки до засідань педагогічних рад було проаналізовано готовність та підготовку вчителів до керівництва науковими секціями, можливість залучення до діяльності в МУНТ науково-педагогічних працівників ВНЗ, наукових співробітників НДІ. Після визначення секцій і вчителів, які керуватимуть ними, було створено раду МУНТ, до якої ввійшли вчителі-керівники секцій, учні-представники секцій і класів, члени гімназійної та шкільних адміністрацій, а також працівники відділу освіти районної державної адміністрації.

Творчий колектив гімназії на чолі з директором закладу Є. Г. Волошенюк (спеціалістом вищої кваліфікаційної категорії, вчителем-методистом, лауреатом обласної педагогічної премії ім. Омеляна Поповича) разом налагодили співпрацю з філією «Гуцульщина» науково-дослідного інституту українознавства МОН України.

Науковими співробітниками філії, зокрема старшим співробітником, кандидатом фізико-математичних наук І. М. Зеленчуком було започатковано і розроблено проект підготовки і захисту випускних індивідуальних, творчих, науково-пошукових, науково-дослідницьких робіт у ЗНЗ різних типів.

Випускні роботи названо забутим латинським словом «*матура*», що в перекладі українською мовою означає «зрілість». В організації та розвитку науково-дослідницької діяльності учнів важливу роль відіграють психологічні служби навчальних закладів, адже серед інтелектуально обдарованих учнів, які беруть участь у діяльності МУНТ, є такі, що самостійно демонструють власні інтелектуальні вміння, однак невпевнені в собі, інертні. З ними психологи проводять тренінгові та корекційні заняття.

Творчою групою вчителів було розроблено методику навчання і підготовки учнів до науково-дослідницької діяльності з опорою на їх різнобічні здібності.

Зазначений підхід є практичною реалізацією ідеї особистісно зорієнтованого навчання, що ґрунтується на врахуванні природних здібностей, індивідуальних особливостей та інтересів учнів. Цю теорію успішно можуть використовувати вчителі, які керують підготовкою та захистом науково-пошукових, науково-дослідних робіт учнів.

Вдосконаленню науково-дослідницької діяльності гімназистів також сприяє співпраця МУНТ з Чернівецьким національним університетом, іншими вишами України I–II та III–IV рівнів акредитації, Австро-українським інститутом науки і технологій, гімназіями м. Чернівці та Чернівецької області, Косівською гімназією Івано-Франківської області.

Досягнення МУНТ «Учнівський олімп»

Проблему розвитку особистості висвітлював Г. Сковорода: «Головне – це пізнати себе, адже пізнавши себе, ти пізнаєш і Душу природи, а завдяки цьому

не тільки свої справжні якості (талант), а справжнє покликання. Немає людей необдарованих, а є лише ті, хто не пізнав себе, тому вони “ведуть неприродний спосіб життя”».

Як пізнати себе? Це можна зробити лише шляхом наполегливої діяльності, пошуку, а не споглядання. Цьому сприяє діяльність МУНТ. У 1999 році 13 наших перших випускників підготували та захистили науково-дослідницькі роботи (магури). Захист випускних робіт перетворився на справжнє свято науки, творчості, пошуку, на яке запросили працівників відділу освіти РДА, батьків випускників, керівництво філії «Гуцульщина», науково-педагогічних працівників Чернівецького державного університету (нині Чернівецький національний університет), автора проекту І. Зеленчук.

Випускники гімназії 1999 року *Людмила Олексюк, Любов Федюк, Петро Клепацький, Володимир Кочерган* розпочату роботу в гімназії продовжили в Чернівецькому національному університеті.

Починаючи з 1999/2000 навчального року, усі випускники гімназії готують та захищають науково-пошукові та науково-дослідницькі роботи.

Кожного року все більше учнів вливалися в ряди науковців Путильщини, виборювали призові місця в обласному конкурсі – захисті науково-дослідних робіт учнів різних типів ЗНЗ, Всеукраїнських конкурсах, Міжнародних симпозіумах. У 2004 році учениці гімназії *Інна Вакарюк, Інна Яків'юк, Оксана Яків'юк* вибороли перемогу у Всеукраїнському етапі конкурсу, присвяченого Тарасу Шевченку.

У 2008–2012 роках – учениця гімназії *Богдана Горбан* (нині студентка Буковинського державного медичного університету) стала призером Призерами II (обласного) етапу Всеукраїнського конкурсу «Об'єднаймося ж, брати мої», присвяченого Тарасу Шевченку, була членом МУНТ.

У таблиці 1 подано призерів гімназії у 2006–2016 років.

Таблиця 1

Призери Путильської гімназії у 2006–2016 роках

№	Рік	Прізвища ім'я	Клас	Місце
1	2006	Москаль Інна	7 (11)	I
2	2008	Горбан Богдана	3 (7)	I
3	2012	Горбан Богдана	7 (11)	I
4	2013	Шемберко Тетяна	6 (10)	I
5	2016	Терен Ірина	7 (11)	III

Починаючи з 2003/2004 навчального року команди юних дослідників – членів МУНТ брали участь у II (обласному) етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідних робіт учнів наукових товариств, об'єднань. Якщо у 2004 році, 2005, 2006, 2007 р. вибороли по одному призовому місцю, у 2008 р. – два, то у 2009 р. – це стало три призових місця: одне перше (учениця гімназії *Вікторія Нагорна* – секція мистецтвознавства); учні Путильської гімназії *Марія Горбан* та *Інна Поляк* – секції української літератури і фольклористики).

Учениця 7 (11) класу Путильської гімназії *Вікторія Нагорна* захищала честь Буковини у III етапі конкурсу з роботою «Сирна іграшка Путильщини», де виборола третє призове місце. Дівчина закінчила філологічний факультет Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Багатим на призи для Товариства став 2010 рік – юні науковці Путильщини вибороли шість призових місць, гімназисти – три (табл. 2).

Таблиця 2

Призери Путильської гімназії у 2010 року

№	Прізвище ім'я	Клас	Місце	Секція
1	Ткач Мар'яна	7 (11)	I	Мистецтвознавство
2	Луцок Алла	7 (11)	II	Фольклористика
3	Поляк Уляна	7 (11)	III	Англійська мова

Учениця 7 (11) класу Путильської гімназії *Мар'яна Ткач* з роботою «Гуцульські кахлі» брала участь у III етапі конкурсу і була нагороджена дипломом III ступеня, закінчила відділення журналістики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

У 2011 році учні району посіли 10 призових місць у II (обласному) етапі конкурсу, гімназисти – шість (табл. 3).

Таблиця 3

Призери Путильської гімназії у 2011 року

№	Прізвище, ім'я	Клас	Місце	Секції
1	Горбан Богдана	6 (10)	I	Фольклористика
2	Горбан Максим	7 (11)	II	Фольклористика
3	Попюк Мар'ян	7 (11)	II	Українська література
4	Самотюк Валентина	7 (11)	II	Мистецтвознавство
5	Ліщук Юрій	5 (9)	III	Хімія
6	Пентюк Ліна	7 (11)	III	Географія

Гімназистка *Богдана Горбан* стала лауреатом III етапу Всеукраїнського конкурсу з роботою з історії свята проводів полонників на літування «Полонинська ватра» і була нагороджена спеціальним призом журі конкурсу.

У 2012 році 10 членів МУНТ стали призерами обласного етапу конкурсу, з них вісім – гімназисти (табл. 4).

Таблиця 4

Призери Путильської гімназії у 2012 року

№	Прізвище, ім'я	Клас	Місце	Секції
1	Горбан Богдана	7 (11)	I	Фольклористика
2	Богданюк Михайло	7 (11)	I	Мистецтвознавство
3	Маковійчук Анна	7 (11)	II	Українська література
4	Танасс Олександр	7 (11)	II	Українська література
5	Синиця Анастасія	4 (8)	III	Географія
6	Степан Мирослава	7 (11)	III	Фольклористика
7	Верешко Андрій	7 (11)	III	Фізика
8	Унгурян Юлія	5 (9)	III	Географія

Лауреатом обласного етапу конкурсу у секції

«Хімія» став учень 6 (10) класу Путильської гімназії *Юрій Глишук*.

Двоє гімназистів брали участь у Всеукраїнському етапі конкурсу: *Богдана Горбан* («Звичаї та обряди гуцулів Путильщини, пов'язані з тваринництвом») у секції фольклористики; *Михайло Богданюк* («Художній світ Параски Плитки – Горицвіт») у секції мистецтвознавства, за результатами конкурсу яку нагородили дипломом III ступеня, яка зараз навчається на IV курсі Буковинського державного медичного університету; *Михайло Богданюк* став дипломантом конкурсу, який нині студент IV курсу відділення журналістики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

У 2013 році шестеро гімназистів стали призерами обласного етапу конкурсу (табл. 5).

Таблиця 5

Призери Путильської гімназії у 2013 року

№	Прізвище, ім'я	Клас	Місце	Секції
1	Чорнеюк Леся	7 (11)	I	Фольклористика
2	Турчин Ірина	7 (11)	I	Зарубіжна література
3	Пентюк Наталія	7 (11)	II	Мистецтвознавство
4	Тодосійчук Олександра	7 (11)	II	Українська література
5	Сирбов Леонід	7 (11)	III	Географія
6	Прилипчан Марія	7 (11)	III	Англійська мова

У III етапі конкурсу брали участь троє учнів – членів міжнародного учнівського товариства: учні 7 (11) класу – *Ірина Турчин* у секції світової літератури представляла роботу; *Станіслава Вінченза* та *Леся Чорнеюк* у секції фольклористики.

У 2014 році 11 членів товариства, з них дев'ять гімназистів, вибороли призові місця в обласному етапі конкурсу (табл. 6).

Таблиця 6

Призери Путильської гімназії у 2014 року

№	Прізвище, ім'я	Клас	Місце	Секції
1	Семерей Катерина	7 (11)	I	Зарубіжна література
2	Генцар Анастасія	6 (10)	II	Українська література
3	Влад Діана	5 (9)	II	Педагогіка
4	Унгурян Юлія	7 (11)	II	Фольклористика
5	Кречун Євгеній	7 (11)	II	Фізика
6	Синиця Анастасія	6 (10)	II	Географія
7	Скидан Юлія	6 (10)	III	Мистецтвознавство
8	Мурга Назарій	7 (11)	III	Фольклористика
9	Яковійчук Олексій	7 (11)	III	Німецька мова

Учениця 7 (11) класу *Катерина Семерей* представляла область у III етапі конкурсу, в секції зарубіжної літератури з роботою «“Лісова пісня” Лесі Українки й “Балладина” Юліуша Словецького: типологія образів».

У 2015 році 12 учнів – членів товариства, з них семеро гімназистів, стали призерами обласного етапу конкурсу (табл. 7).

Таблиця 7

Призери Путильської гімназії у 2015 року

№	Прізвище, ім'я	Клас	Місце	Секції
1	Генцар Анастасія	7 (11)	I	Українська література
2	Несторюк Аліна	6 (10)	I	Фольклористика

3	Синиця Анастасія	7 (11)	I	Геологія
4	Попюк Іванна	6 (10)	II	Українська література
5	Дячук Інна	6 (10)	III	Географія
6	Маковійчук Марія	7 (11)	III	Фольклористика
7	Генцар Анастасія	7 (11)	III	Мистецтвознавство

У III етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту брали участь троє учнів гімназії. *Анастасія Синиця* з роботою «Геолого-стратиграфічна та літолого-петрографічна характеристика південно-східної частини Мармароського масиву Українських Карпат (у межах Перкалаб-Саратського межиріччя)». За результатами конкурсу її було нагороджено дипломом II ступеня. *Аліна Несторюк* представляла роботу «Звичаї та обряди жителів Путильщини, пов'язані з народженням дитини» у секції фольклористики. За результатами трьох етапів конкурсу її нагородили дипломом III ступеня. *Анастасія Генцар* захищала роботу у секції української літератури «“Буковинські реалії” у книзі новел “Нація” та романі “Солодка Даруся” Марії Матіос». За результатами вона стала дипломантом конкурсу, а нині є студенткою філологічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

У цьому ж році учень гімназії *Денис Волошенюк* виборов перемогу в обласному етапі конкурсу «Моя Батьківщина – Україна» за роботу «Був у Киселицях панотець».

2016 рік у II етапі конкурсу-захисту приніс перемогу 17 членам МУНТ, з них 13 гімназістам (табл. 8).

Таблиця 8

Призери Путильської гімназії у 2016 року

№	Прізвища, ім'я	Клас	Місце	Секції
1	Безель Ангеліна	5 (9)	I	Українська література
2	Несторюк Аліна	7 (11)	II	Фольклористика
3	Волошенюк Денис	7 (11)	II	Українська література
4	Терен Ірина	7 (11)	II	Фольклористика
5	Вещікова Ірина	7 (11)	II	Етнологія
6	Чорнеюк Наталія	5 (9)	II	Українська мова
7	Влад Діана	7 (11)	III	Педагогіка
8	Генкул Юлія	5 (9)	III	Релігієзнавство
9	Самотюк Мар'яна	6 (10)	III	Фольклористика
10	Дячук Інна	7 (11)	III	Географія
11	Равчук Владислав	4 (8)	III	Географія
12	Нестор Крістіна	4 (8)	III	Мистецтвознавство
13	Несторюк Аліна	7 (11)	III	Фольклористика

Учениця 7 (11) клас гімназії *Ірина Терен* перемогла в районному і стала призером обласного етапу конкурсу «Об'єднаймося ж, брати мої», присвяченому Тарасу Шевченку в номінації «Літературна творчість» за роботу «Тарас Шевченко – духовний батько нації».

У 2017 році гімназисти вибороли 28 призових місць у I (районному), 12 місць у II (обласному) етапах Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів – членів УНТ. Перше місце посіла учениця 5 (9)-Б класу Псарюк Надія із роботою «Магія вогню у звичаях і творчості гуцулів». II місце зайняли: учень 7 (11) класу *Станіслав Слизжук* (з секції метеорології), учениця 7 (11) класу *Самотюк Мар'яна*, яка досліджувала гуцульські ігри та іграшки, і учениця 6 (10)-Б класу *Олександра Горбан*, із дослідженням українського вертепу.

Вісім гімназисток вибороли треті місця:

– учениця 6 (10)-Б класу *Юлія Генкул* із дослідженням топонімів на Путильщині;

– учениця 7 (11) класу *Мар'яна Псарюк* із дослідженням гідрологічних споруд на Черемоші та сплаванням лісу;

– учениця 6 (10)-Б класу *Ангеліна Безиль*, яка вивчала творчість лауреата Шевченківської премії Тараса Мельничука;

– учениця 6 (10)-Б класу *Мар'яна Дутчак*, яка порівнювала творчість Ольги Кобилянської і Лесі Українки;

– учениця 6 (10)-А класу *Наталія Чорнеюк*, яка досліджувала гуцульський мовний етикет;

– учениця 5 (9)-А класу *Вікторія Кричун* презентувала роботу «Великодні звичаї та обряди гуцулів»;

– учениця 4 (8) класу *Ангеліна Логош*, яка досліджувала «Роль води у побуті і звичаях гуцулів»;

– учениця 6 (10)-Б класу *Тетяна Лейба* презентувала свої психолого-педагогічні дослідження.

Гімназистка 4 (8) класу *Ангеліна Логош* із роботою «Магія води у гуцульській обрядовості» виборола почесне III місце у X Міжнародному конкурсі з українознавства.

Щороку учні – члени товариства виборюють призові місця в обласних та Всеукраїнських олімпіадах, Міжнародному конкурсі з української мови імені Петра Яцика, конкурсі імені Тараса Шевченка, зльотах творчої, обдарованої молоді Гуцульщини (табл. 9).

У 2013 році пошуковий загін Путильської гімназії став переможцем обласного етапу Всеукраїнської експедиції учнівської та студентської молоді України «Моя Батьківщина – Україна» в номінації «Із батьківської криниці». Цього ж року пошуковий загін став лауреатом III етапу. Шість років поспіль учні гімназії були переможцями обласного етапу конкурсу учнівських творчих робіт «Людина і ліс».

Учні – члени МУНТ щорічно успішно складають ЗНО і стають студентами ВНЗ області та держави, навчаються у Польщі, США, Німеччині.

Таблиця 9

Призери Путильської гімназії у Міжнародному конкурсі з української мови імені Петра Яцика

Етапи/роки	III	IV	III	IV	Зльоти творчої, обдарованої молоді Гуцульщини
	Всеукраїнські олімпіади з базових навчальних дисциплін	Всеукраїнські олімпіади з базових навчальних дисциплін	Міжнародний конкурс із української мови імені П. Яцика	Міжнародний конкурс із української мови імені П. Яцика	
2012	12	1	5	1	13
2013	24	2	4	1	11
2014	20	1	5		12
2015	11	1	4		2
2016	14	-	7		-

Так, за результатами ЗНО з української мови у 2015 році Путильська гімназія ввійшла у сотню кращих навчальних закладів України і у рейтингу Чернівецької області посіла **перше** місце із середнім **балом 9,3**.

Учителі району, які працюють із учнями – членами МУНТ, брали участь у I–III методичних фестивалях цікавих ідей творчо обдарованих вчителів області, які працюють з талановитою молоддю «Однорумці у творчості». У 2015 році у фестивалі брали участь шість учителів, четверо увійшли до фінального етапу. Керівник товариства Г. Я. Колежук здобула перемогу

в номінації «Пошук обдарованих дітей та стимулювання їх роботи».

У 2016 році кабінет української мови та літератури гімназії виборов **перше** місце в районному та **друге** місце в обласному етапах конкурсу на кращий кабінет предметів суспільно-гуманітарного профілю.

Насамкінець зауважимо, що педагогічний колектив Путильської гімназії Чернівецької області усвідомлює просту істину: **всі діти обдаровані**, а наше завдання полягає в тому, щоб *наповнити їхнє життя змістом і сенсом, створити умови, щоб чарівні паростки дитячої особистості не зачахли під впливом буденності*.